

København, den 24. august 2022

Departementschef
Barbara Bertelsen

Sendt med sikker post via e-Boks

Kære Barbara Bertelsen

Disciplinær sanktion i anledning af Minkkommissionens beretning

Statsministeriet meddeler dig herved en disciplinær advarsel, jf. tjenestemandsløven § 24, jf. § 10.

Den disciplinære advarsel er begrundet i din ageren i sagen om aflivning af mink, som har været behandlet af Granskningskommissionen om sagen om aflivning af mink (herefter "Minkkommissionen"). Den nærmere begrundelse for Statsministeriets afgørelse om, at du skal tildeles en disciplinær advarsel, er uddybet nedenfor.

Sagsfremstilling

Minkkommissionen afgav den 30. juni 2022 sin beretning. Minkkommissionen vurderede, at i alt 10 offentligt ansatte har begået tjenesteforseelser af en sådan grovhed, at der er grundlag for, at det offentlige søger at drage dem til ansvar.

Minkkommissionen er en granskningskommission nedsat af Folketinget til undersøgelse af sagen om aflivning af mink. Kommissionen skulle på baggrund af den i kommissoriet beskrevne undersøgelse og redegørelse foretage retlige vurderinger til belysning af, om der foreligger grundlag for, at det offentlige søger nogen draget til ansvar.

Minkkommissionen har på baggrund af en lang række afhøringer samt gennemgang af dokumenterne i sagen foretaget en vurdering af, hvilket hændelsesforløb der må lægges til grund for Minkkommissionens vurderinger.

Statsministeriet har ved vurderingen af din rolle i denne sag lagt det hændelsesforløb, som fremgår af Minkkommissionens beretning, til grund. Endvidere har Statsministeriet taget udgangspunkt i kommissionens retlige og faktuelle vurdering, som ministeriet kan tilslutte sig.

Minkkommissionens sammenfatning af det faktiske forløb er gengivet i beretningens kapitel 5, side 99-448, og kommissionens vurdering af hjemmel til aflivning af mink er gengivet i beretningens kapitel 6, særligt side 449-489. Statsministeriet henviser hertil.

Minkkommissionens retlige vurdering af dig er gengivet i beretningens kapitel 8, afsnit 8.8.2.1, hvoraf følgende fremgår:

"Barbara Bertelsen tiltrådte som departementschef i Statsministeriet i januar 2020, og hun var således i november 2020 øverste embedsmand i Statsministeriet. Hun er uddannet cand.jur.

Om Statsministeriets rolle har Barbara Bertelsen for kommissionen forklaret, at regeringen Mette Frederiksen ønskede en større kapacitet i Statsministeriet til at understøtte statsministerens rolle og ledelse af det samlede regeringsarbejde. Ifølge Barbara Bertelsen var ønsket, at Statsministeriet i videre omfang skulle koordinere og planlægge store og vigtige politiske sager, som skal i regeringens koordinationsudvalg (KU) og økonomiudvalg (ØU), hvorimod det ikke var meningen, at Statsministeriet skulle varetage sagsbehandling mv. af sagerne. Barbara Bertelsen har også forklaret, at det er statsministeren og Statsministeriets departementschef, som står i spidsen for landets krisestyring, idet den mere strategiske håndtering af pandemien dog overgik til regeringens nye covid-19-udvalg (CU) i eftersommeren 2020. Barbara Bertelsen har videre forklaret, at det har været en erklæret kommunikeret målsætning fra Mette Frederiksen at styrke statsministerens rolle for bordenden af regeringen.

Som departementschef i Statsministeriet må der tilkomme Barbara Bertelsen en adgang til at prioritere de sager, som Statsministeriet behandler, og herunder følge disse sager, mens de behandles i de respektive fagministerier. Det må ligeledes tilkomme Statsministeriets departementschef at gå op i de sager, som departementschefen finder vigtige eller alvorlige. Samtidig må det være klart, at der kan følge ansvar med.

Barbara Bertelsen, som længe havde fulgt og været bekymret for udviklingen blandt mink i forhold til covid-19, havde i en sms tilbage fra 14. oktober 2020 til bl.a. departementschef i Miljø- og Fødevareministeriet Henrik Studsgaard skrevet, at "Hvis virus når at mutere i de mellemliggende uger – måneder (!) – så det er game over for en vaccine, vil ingen kunne forstå, at vi så faren, men underhånderede den så manifest i konkrete udmøntning". Den 2. november 2020 kl. 8.53 skrev Barbara Bertelsen en sms til Henrik Studsgaard, departementschef i Justitsministeriet Johan Legarth og departementschef i Sundhedsministeriet Per Okkels, hvor hun udtrykte bekymring for smitteudviklingen og bl.a. skrev, at "Vi leger allerede med ilden med den svage eksekveringskraft".

Efter at hun senere samme dag havde fået op-lysning om, at faglig direktør i Statens Serum Institut Kåre Mølbak over for minkavlere havde omtalt en mutation, cluster 5, i minkvarianten, og at der i værste fald var risiko for "et nyt Wuhan", skrev hun kl. 21.19 i en sms til sine tre departementschefkollegaer, at "I er nødt til at tænke orientering af FT. Senest i morgen tidlig. Det her skal på alle niveauer håndteres på det katastrofeniveau, vi er på". Fra dette tidspunkt indtog Barbara Bertelsen en overordnet og styrende rolle over de næste dage i forhold til behandlingen af mink, idet hun bad Johan Legarth om at arrangere møder med departementschefkolleger begyndende med et møde den 2. november 2020 om aftenen. I overensstemmelse hermed har statsminister Mette Frederiksen forklaret, at hun den 2. november 2020 om aftenen modtog en orientering fra Barbara Bertelsen, og at Barbara Bertelsen sluttede af med at sige: "Nu går vi i gang med arbejdet og får udredt, hvad der er op og ned".

Den 3. november 2020 var der departementschefmøder kl. 13.30 og kl. 14.45, hvoraf Barbara Bertelsen selv deltog i det sidste. På dette møde meddelte Barbara Bertelsen, at den nye risikovurdering fra Statens Serum Institut skulle på et KU-møde samme aften, hvilket hun satte i værk efter aftale med statsministeren. Mødet kl. 14.45 kom herefter til at fungere som forberedelse til KU-mødet. Om mødet kl. 14.45 har Barbara Bertelsen forklaret, at man "ikke var klar nede i maskinrummet", ligesom hun har forklaret, at "Hun, Per Okkels, Johan Legarth og Peter Stensgaard Mørch var meget opmærksom på den klare ordlyd i risikovurderingen. De var meget klar på, hvilket ansvar de stod med i worst case-scenario". Det fremgår af afdelingschef i Miljø- og Fødevarerministeriet Tejs Binderups efterfølgende noter vedrørende mødet, at Sundhedsministeriet præsenterede tiltag i Nordjylland i forhold til den humane sundhed (Nordjyllandspakken), samt at Barbara Bertelsen mente, at "det er for alt for lempeligt, kalder oplægget provinsielt og fremfører, at resten af mødekredsen slet ikke har forstået hvor stor en potentiel katastrofe det er vi står over for". Hertil har Barbara Bertelsen forklaret, at hun ikke kan huske, at hun brugte de ord, og at hun ikke plejer at bruge de ord. For sit vedkommende har Johan Legarth forklaret, at han vist selv har udtrykt noget i retning af, at Barbara Bertelsen ikke mente, at tiltagene var tilstrækkeligt effektive. På mødet traf Barbara Bertelsen beslutning om, at Justitsministeriet skulle koordinere sagen, der også indbefattede tiltag i Nordjylland i forhold til den humane sundhed, med henblik på KU-mødet samme aften.

Forberedelsen af materiale til KU-mødet var ifølge Barbara Bertelsens forklaring "det muliges kunst", idet det ikke var muligt at trykke på en pauseknop, henset til risikovurderingen, indberetningspligten til WHO og ECDC, risikoen for læk af Kåre Mølbaks udsagn om "et nyt Wuhan" m.v. Ifølge Barbara Bertelsens forklaring hastede det som "død og helvede" for Danmark i forhold til mink. Anne-Mette Lyhne Jensen, der var fungerende afdelingschef i Justitsministeriets Beredskabsafdeling, har for kommissionen forklaret, at "Det var Statsministeriet, som lagde det tidsmæssige pres på sagsbehandlingen af KU-sagen", og at "Statsministeriet besluttede, hvornår KU-sagen skulle gå i gang, hvornår materialet skulle sendes ud og de rykkede for materialet til KU-sagen". Kommissionen lægger til grund, at Barbara Bertelsen betonedede et meget betydeligt tidspres i en proces, der blev forceret.

En konsekvens af Barbara Bertelsens beslutninger var, at Miljø- og Fødevareministeriet i nogen grad trådte i baggrunden og blev koblet af, uanset at ministeriet havde ressortansvaret i forhold til mink. Barbara Bertelsen havde selv ingen kontakt til Henrik Studsgaard i Miljø- og Fødevareministeriet den 3. november 2020, bortset fra at Henrik Studsgaard og også Tejs Binderup deltog i det andet departementschefmøde kl. 14.45. Statsminister Mette Frederiksen har forklaret, at det er hendes departementschef, der beslutter, hvem der skal koordinere et KU-møde, og at hun ikke kan forklare, hvorfor Justitsministeriet konkret blev valgt i denne sag, men at det måske skyldtes, at der indgik bilag fra Den nationale operative stab. Barbara Bertelsen har forklaret, at der under coronakrisen netop blev oprettet en Beredskabsafdeling i Justitsministeriet, som kunne understøtte fagministerierne med sagsunderstøttelse og tværgående koordinering, og at den foreliggende sag ikke var et særforløb i håndteringen af coronasmitte blandt mink.

Kommissionen lægger til grund, at Barbara Bertelsen havde coveret til KU-sagen til gennem-syn, og at hun drøftede udkastet med Johan Legarth, men ikke med Henrik Studsgaard. På hendes anmodning udgik en sætning indsat i coveret af Miljø- og Fødevareministeriet om, at en total nedslagning ville være fatal for branchen. Barbara Bertelsen har over for kommissionen anført, at man i en regeringssag ikke gør brug af et ord som "fatal", idet Barbara Bertelsen har forklaret, at noget tilsvarende blev sagt mundtligt på KU-mødet. Sætningen udgik, uden at der blev taget kontakt til Miljø- og Fødevareministeriet.

Kommissionen lægger til grund, at Barbara Bertelsen også læste den indstilling, der var indeholdt i coveret. Der var her lagt op til, at der skulle iværksættes en incitamentsordning i form af tempobonus, idet en nødplan gennem Den nationale operative stab kunne iværksættes, hvis incitamentsordningen efter et antal dage viste sig ikke at være tilstrækkelig. Der blev også angivet et valg mellem helt at afvikle minkproduktionen i Danmark eller tillade en begrænset mængde avlsdyr uden for smittezonerne indtil udrulning af vaccine (dvalemodellen).

Under sin første forklaring for kommissionen forklarede Barbara Bertelsen, at "hun kan ikke huske, om det ved KU-mødets start stod hende klart, at alle mink skulle slås ned", og at "Hun tror, at alle tænkte, at det ville blive meget, meget vanskeligt". Hun forklarede også, at hun først så den endelige risikovurdering fra Statens Serum Institut "relativt kort tid forud for KU-mødet", og at "Hun kan ikke huske, hvornår hun tænkte, at nedslagning af alle mink var en nødvendig følge af risikovurderingen". Under sin anden forklaring for kommissionen forklarede Barbara Bertelsen, at "hun forstår ikke, at Miljø- og Fødevareministeriet kunne være overrasket over, at man den 3. november 2020 besluttede, at alle mink skulle aflives", og at "Det var et scenarie, som man på skriftligt grundlag havde forberedt, og da SSI's risikovurdering af 3. november 2020 landede, stod det klart for de fleste på Slotsholmen, at man ikke kunne have levende mink i Danmark".

Kommissionen lægger til grund, at Barbara Bertelsen, der var bekendt med, at der på KU-mødet blev truffet en meget vidtgående og intensiv beslutning, som ikke havde været forberedt i coveret til mødet, måtte indse, at beslutningen meget vel ikke havde været forudset af ressortministeriet. Barbara Bertelsen var samtidig vidende om, at sagen ikke i forlængelse af KU-mødet blev sendt tilbage til ressortministeriet med henblik på en endelig indstilling, men at der tværtimod skulle afholdes pressemøde den følgende dag, hvor statsministeren selv ville deltage med henblik på udmelding og eksekvering af beslutningen truffet på KU-mødet.

Barbara Bertelsen modtog den 4. november 2020 kl. 00.07 en intern mail i Statsministeriet med indledende overvejelser vedrørende pressemødet og statsministerens budskaber, ligesom Barbara Bertelsen kl. 13.11, 14.48 og 15.39 modtog udkast til statsministerens tale til brug for pressemødet, som blev afholdt kl. 16.00. I øvrigt har Barbara Bertelsen forklaret, at efter KU-mødets afslutning skulle embedsværket arbejde videre i maskinrummet med at "operationalisere regeringens beslutning", og at hun ikke havde noget at gøre med dette.

Som anført ovenfor i afsnit 8.3.1 finder kommissionen, at udmeldingerne på pressemødet og i de efterfølgende pressemeddelelser var groft vildledende over for minkavlere og offentlighed, ligesom der var udmeldinger over for myndigheder, som udgjorde en klart ulovlig instruks. Der er således efter kommissionens opfattelse tale om objektive brud på sandhedspigten og legalitetsprincippet, som direkte involverede statsministeren.

I vurderingen af Barbara Bertelsen har kommissionen inddraget, at Statsministeriets departementschef, som Barbara Bertelsen også selv har formuleret det, har til opgave generelt at understøtte statsministeren i at lede landet.

Håndteringen af covid-19-smitte i mink var den 3. og 4. november 2020 en sag, som ifølge statsminister Mette Frederiksen ryddede hendes kalender, og det blev besluttet, at det var Statsministeriet, som indkaldte til pressemødet den 4. november 2020, ligesom statsministeren selv indledte og styrede pressemødet.

Barbara Bertelsen var således bekendt med, at statsministeren på pressemødet den 4. november 2020 selv ville melde regeringens beslutning om aflivning af alle mink ud, ligesom Barbara Bertelsen var bekendt med, at der var tale om en beslutning af meget vidtgående og intensiv karakter og uden fortilfælde, der var truffet på KU-mødet aftenen forinden i en forceret proces, som hun selv havde tilrettelagt, og at beslutningen ikke havde været behandlet i coveret eller materialet til KU-mødet. Videre var Barbara Bertelsen bekendt med, at ressortministeriet i konsekvens af hendes beslutning i nogen grad var trådt i baggrunden og koblet af, idet hun ved flere lejligheder i stedet søgte dialog med Justitsministeriet, hvilket alt sammen indebar øget risiko for fejl på en uhensigtsmæssig måde. Kommissionen bemærker samtidig, at der var det meste af en arbejdsdag fra regeringens beslutning på KU-mødet og frem til pressemødet, hvor beslutningen skulle meldes ud, og at der således viste sig at

være tid til at behandle sagen ad flere omgange, sådan som det faktisk skete med tiltagene i forhold til den humane sundhed i Nordjylland, eller sende sagen for så vidt angik aflivningen af mink tilbage til Miljø- og Fødevareministeriet, der var ressortministerium i forhold til mink, med henblik på tilvejebringelse af et endeligt beslutningsgrundlag.

Kommissionen lægger i overensstemmelse med Barbara Bertelsens forklaring til grund, at hun ikke var bekendt med, at der manglede hjemmel til aflivning af alle mink, og at der manglende hjemmel til tempobonus, men under de konkrete omstændigheder, der er nævnt ovenfor, finder kommissionen, at Barbara Bertelsen, der selv er jurist, burde have rejst spørgsmålet om hjemmel over for ressortministeriet, i hvert fald forinden statsministerens pressemøde den 4. november 2020, med henblik på at sikre, at der var fornøden lovhjemmel, også henset til Barbara Bertelsens stilling som departementschef i Statsministeriet sammenholdt med muligheden for potentielt medvirkensansvar for statsministeren for den trufne beslutning og statsministerens egen udmelding heraf.

Kommissionen finder samlet set, at Barbara Bertelsen har begået tjenestefor-seelser af en sådan grovhed, at der er grundlag for, at det offentlige søger at drage hende til ansvar i anledning af hendes medvirken til brud på sandhedspligten og legalitetsprincippet i forbindelse med pressemødet den 4. november 2020 og den efterfølgende opretholdelse heraf.

Bruddet på sandhedspligten blev fortsat på sundhedsministerens og miljø- og fødevareministerens pressemøde den 7. november 2020, ligesom den ulovlige instruks blev udmøntet i Fødevarestyrelsens brev af 6. november 2020 til alle minkavlere og i Rigspolitiets actioncard af 6. november 2020 til brug over for minkavlere uden for sikkerhedszonerne. Kommissionen lægger til grund, at Barbara Bertelsen først efterfølgende blev bekendt med Fødevarestyrelsens brev og Rigspolitiets actioncard, ligesom kommissionen finder, at Barbara Bertelsens involvering omkring iværksættelsen af pressemødet den 7. november 2020 var meget beskeden, om overhovedet eksisterende. På den baggrund finder kommissionen, at disse forhold ikke giver anledning til særskilte overvejelser i forhold til Barbara Bertelsen, idet kommissionen dog bemærker, at forholdene var eksempler på direkte følger af udmeldingerne på pressemødet den 4. november 2020, som Barbara Bertelsen medvirkede til.”

Høring

Ved brev af 23. august 2022 har Statsministeriet partshørt dig over den påtænkte disciplinære advarsel.

Du har den 24. august 2022 meddelt pr. mail, at du tager advarslen til efterretning og derfor ikke har bemærkninger.

Det retlige grundlag

Det følger af § 10 i tjenestemandsloven, at en tjenestemand samvittighedsfuldt skal overholde de regler, der gælder for den pågældendes stilling, og såvel i som uden for tjenesten vise sig værdig til den agtelse og tillid, som stillingen kræver.

Det følger af § 24, 1. pkt., i tjenestemandsloven, at som disciplinær straf for tjenstlig forseelse kan anvendes advarsel eller irrettesættelse, bøde, der dog ikke må overstige 1/2 måneds løn, overførelse til andet arbejde eller andet arbejdssted eller til anden stilling inden eller uden for ansættelsesområdet, degradation – herunder helt eller delvis bortfald af anciennitetsbestemte løndelev – eller afsked.

I de tilfælde, hvor sagen skønnes at kunne afgøres ved advarsel, irrettesættelse eller bøde på indtil 1/25 af månedslønnen, kan sagen afgøres uden tjenstligt forhør, jf. modsætningsvist tjenestemandslovens § 24, 2. pkt.

Det følger af tjenestemandslovens § 22, stk. 4, at en tjenestemand, hvem der er tildelt en disciplinær straf uden forudgående tjenstligt forhør, jf. § 24, kan begære en tjenstlig undersøgelse iværksat. Der er dog kun pligt til at imødekomme begæringen, såfremt den er anbefalet af vedkommende centralorganisation.

Kodex VII – syv centrale pligter for embedsmænd i centraladministrationen, der blev udgivet af Finansministeriet i 2015, er en fremstilling af en række af de pligter, der gælder for embedsmænd i centraladministrationen.

Om pligten lovlighed fremgår det bl.a. af Kodex VII, side 20 ff., at embedsfolk skal sikre sig, at de dispositioner, der træffes i ministeriet, er i overensstemmelse med den relevante lovgivning på området, herunder har den fornødne hjemmel og overholder de gældende forvaltningsretlige regler. Det fremgår endvidere, at embedsfolk ikke må rådgive på en måde, som indebærer, at der handles i strid med gældende ret, og at de skal advare ministeren, hvis denne er på vej til at handle i strid med gældende ret.

Det fremgår videre af Kodex VII, side 26 f., at embedsfolk som led i deres tjenstforhold har en sandhedspligt. Sandhedspligten indebærer bl.a., at embedsfolk ikke må medvirke til, at ministeren til Folketinget videregiver oplysninger, som er urigtige eller vildledende, eller at der forties væsentlige oplysninger til Folketinget. Embedsfolk må heller ikke selv videregive – eller medvirke til, at ministeren i øvrigt videregiver – oplysninger, som er urigtige eller i sammenhængen vildledende.

Statsministeriets vurdering

Efter en gennemgang af sagen har Statsministeriet på baggrund af rådgivning fra Medarbejder og Kompetencestyrelsen besluttet at meddele dig en disciplinær advarsel, jf. tjenestemandsloven § 24, jf. § 10.

I overensstemmelse med det af Minkkommissionen i beretningen anførte vurderes det, at du *”har begået tjensteforseelser af en sådan grovhed, at der er grundlag for, at det offentlige søger at drage [dig] til ansvar i anledning af [din] medvirken*

til brud på sandhedsplichten og legalitetsprincippet i forbindelse med pressemødet den 4. november 2020 og den efterfølgende opretholdelse heraf".

Således vurderes det, at du under de af kommissionen konkret beskrevne særlige omstændigheder burde have rejst spørgsmålet om hjemmel til aflivning af alle mink og til udbetaling af tempobonus over for Miljø- og Fødevareministeriet som ressortministerium, i hvert fald inden statsministerens pressemøde den 4. november 2020, med henblik på at sikre, at der var fornøden hjemmel.

Minkkommissionen beskriver de konkrete omstændigheder således:

"Barbara Bertelsen var således bekendt med, at statsministeren på pressemødet den 4. november 2020 selv ville melde regeringens beslutning om aflivning af alle mink ud, ligesom Barbara Bertelsen var bekendt med, at der var tale om en beslutning af meget vidtgående og intensiv karakter og uden fortilfælde, der var truffet på KU-mødet aftenen forinden i en forceret proces, som hun selv havde tilrettelagt, og at beslutningen ikke havde været behandlet i coveret eller materialet til KU-mødet. Videre var Barbara Bertelsen bekendt med, at ressortministeriet i konsekvens af hendes beslutning i nogen grad var trådt i baggrunden og koblet af, idet hun ved flere lejligheder i stedet søgte dialog med Justitsministeriet, hvilket alt sammen indebar øget risiko for fejl på en uhensigtsmæssig måde. Kommissionen bemærker samtidig, at der var det meste af en arbejdsdag fra regeringens beslutning på KU-mødet og frem til pressemødet, hvor beslutningen skulle meldes ud, og at der således viste sig at være tid til at behandle sagen ad flere omgange, sådan som det faktisk skete med tiltagene i forhold til den humane sundhed i Nordjylland, eller sende sagen for så vidt angik aflivningen af mink tilbage til Miljø- og Fødevareministeriet, der var ressortministerium i forhold til mink, med henblik på tilvejebringelse af et endeligt beslutningsgrundlag."

Ved vurderingen af alvoren af den begåede tjenesteforseelse er der særligt lagt vægt på, at beslutningen om aflivning af alle mink var meget vidtgående og intensiv og uden fortilfælde, at du var departementschef i Statsministeriet, som havde en styrende rolle i forhold til beslutningen om aflivning af alle mink i Danmark, at du under de konkrete omstændigheder burde have rejst spørgsmålet om hjemmel over for ressortministeriet, og at tjenesteforseelsen kan tilregnes dig som uagtsom.

Det er samtidig indgået i vurderingen, at der alene er tale om et enkeltstående forhold, at ressortansvaret for aflivning af alle mink lå hos Miljø- og Fødevareministeriet, at du ikke medvirkede forsætligt til beslutningen om aflivning af alle mink uden lovhjemmel, og at du ikke blev advaret af Miljø- og Fødevareministeriet eller af Justitsministeriet om den manglende hjemmel.

Det bemærkes i øvrigt, at Minkkommissionen ikke anvender ordet "kritisabel" ved dens vurderinger af dine forhold.

På denne baggrund er det Statsministeriets samlede vurdering, at du skal tildeles en disciplinær advarsel for den konstaterede tjenesteforseelse, jf. tjenestemandsløven § 24, jf. § 10.

Med venlig hilsen

P.V.A.

Mette Frederiksen

Signe Friberg Møller